

NAČELO

J oš od djetinjstva, Gašpar Blažić nastojao je slijediti svoje temeljno životno načelo - baviti se samo događajima i pojavama koje su za pojedinca ili sredinu bitne. Zato je izbjegavao sve što ga je podsjećalo na bilo kakvu banalnost, prozaičnost, sitničavost, stereotipnost... Doduše takve stereotipne i banalne pojave neprekidno su ga okruživale i nametale mu se, ponekad se i sam bio prisiljen njima baviti, ali ako je što god takvoga činio, bilo je to preko volje, trenutno i tek ako je bilo neizbježno. Razlikovati bitno od nebitnog, važno od nevažnog, originalno od banalnog, potrebno od nepotrebnog..., činilo se Gašparu elementarnim i bitnim za bilo kakvo praktično djelovanje ili promišljanje smisla ljudskog života.

Svijet postoji na temelju odnosa elemenata, od kisika do ugljika, te njihovih spojeva. U toj ravnoteži i suodnosu, nastao je i život. Svaki organizam, od virusa do čovjeka, rađa se, hrani oploduje, razmanaža, bori se i umire. Dakle, potrebno je sve što je nužno za stvaranje i održanje života, te za njegov čuvanje i obranu. Ostalo valja odbaciti. Zrak, voda, hrana, eros, najvažniji su u ljudskom životu. Ostalo je sporedno.

Istina ljudi se osim tim potrebama i nužnostima, bave i koječim drugim: lakiraju si kosu, manikiraju nokte, kite se oglicama i prstenjem, pjevaju kojekakve šlagere, slade se poslasticama, ukrašavaju svoje tijelo, svoje stanove, svoje automobile, urede, kupuju vitrine, komode, regale, putne torbe, masiraju svoju kožu, operiraju se zbog ljepšeg izgleda, koriste se kojekakvim kozmetičkim preparatima, ugađaju svojim čulima, troše svoje vrijeme na besmislice i beznačajnosti, a sve to zato da utuku vrijeme i stvore iluziju da se nečim bave. Kad imaju vremena, troše ga bez cilja i smisla, a kad im život prođe i bliži se smrt, žale što nemaju više vremena koje bi opet trošili na besmislice. Apsurdno.

Priroda se očituje u elementarnoj snazi, vulkanima, bujicama, kišama, potresima, ona se ne bavi sitnicama. Kad gori šuma, gori u ogromnim stihijskim plamenovima i proždire sve što se nađe na putu. Kad se ruši u potresu grad, pucaju zidine, lome se stropovi, nestaje u prašini sve što je čovjek gradio stoljećima. Plimni val odnosi tisuće ljudskih života, džungla obrasta nekadašnje ljudske nastambe i drobi ih u prah, zvijer proždire ljudsko ili životinjsko biće bez ikakva obzira prema njegovim obiteljskim, osobnim ili kakvim drugim interesima. Kad škorpion bode čovjeka, ne vodi brigu o tome ima li on djecu, je li punoljetan, voli li više voće ili kobasice, je li pjesnički ili znanstveno usmjeren, je li pročitao više ili manje knjiga, je li mu kvocijnt inteligencije visok ili nizak... Kad se netko utapa u brodolomu ili pada iz zrakoplova koji se ruši nakon eksplozije ili kvara, kome je važno je li on visoko ili nisko obrazovan, ima li na sebi odjeću iz najpoznatijih modnih kuća i nosi li cipele broj četrdeset osam ili četrdeset dva. Priroda živi elementarno i čovjek u njoj postoji isto tako elementarno, a sve što je on nadogradio na to, da bi sam sebi izgledao važniji, nebitno je. Čovjeku je potrebno samo najvažnije: krov nad glavom, peč

da ga grije, hrana koja će mu davati životnu snagu i osoba suprotnog spola koja će mu pomoći udovoljiti erotske nagone. Istina, može netko sebi izgraditi kuću od sedamdeset soba, može zidove obložiti plutom ili plišanim tapetama, može svaki zid oslikati najfantastičnijim slikarijama, može svoju kuću vilu, dvorac... opremiti stilskim namještajem, specijalnim lusterima, uređajima svih vrsta, može si nabaviti krevet u renesansnom, rokoko, bidermajerskom, modernom ili kojem god želi stilu, ipak će to biti samo krevet, ležaljka na kojoj će spavati i ništa više. Nikada nitko nije spavao u više kreveta istodobno, boravio u više prostorija odjednom, jeo sa šest žlica, iz osam tanjura, pa čemu onda sve to? Čemu taj suvišni stilski namještaj, pribor, čemu ta borba da ormari i vitrine budu pretrpani srebrom, porculanom, zlatom, dijamantima, da kuća bude što veća, da imanje bude što prostranije, da se ima, više i više...?

Nema te kuće, takvog betona, takvih vrata, takvih uređaja koji bi čovjeka učinili besmrtnim. Ma kako debeli zidovi kuće bili, ma kako moderni bili uređaji, instrumenti, aparati, prijemnici i predajnici, ma koliko se puta netko da operirati zbog ljepšeg izgleda, ma kako temperirao prostorije u kojima boravi, ma kako mu udobna bila sjedala u autu kojim se vozi, ma kako ukusna bila hrana koju će jesti, ma kako se zvao ili ma kakvu iluziju stvarao, opet će ga vrijeme načeti i srušiti ga, a onda će, na samrti, misliti o svojim knjigama, regalima, automatima, tapetama, zlatu i porculanu, pa će shvatiti da je nemoćan i da je sve to bila tek njegova iluzija.

Upravo zato, Gašpar Blažić izbjegavao je iluzije. On je mrzio sve što čovjek čini ili misli da bi sam sebe zaslijepio, zavarao, obmanuo. Bio je uporni i dosljedni racionalist. Kad bi gledao ljude kako se muče i bore za neku životnu sitnicu (a sve što čovjek čini sitnice su u usporedbi s poviješću, vječnošću, svemirom...), Gašpar je bio ogorčen tim sljepilom. - Pa zar ti ljudi ne vide kako su ograničeni, kako sami sebe zavaravaju i djeluju smiješno, te nisu u stanju spoznati bit. Bit je važna, a ne sporedne sitnice.

Tako je mislio Gašpar i analizirao ljudske postupke. Promatrao je svog susjeda koji je čitav kapital uložio u gradnju ograde. Bila je to visoka i bogato ukrašena ograda od betona i kovanog željeza, sa specijalnim automatom za otvaranje i ugrađenim svjetilkama. Neka je žena u njegovoj ulici svakog tjedna prala prozore, mijenjala zavjese, čistila, ribala, glačala, trošeći svu svoju energiju ne bi li sve u njezinoj kući blistalo, ali, iako je radila i po dvadeset sati dnevno, nikad nije bila zadovoljna niti je ijednog trenutka sjela i uživala u tome što je pospremila. Radila je i radila, tjerana nekakvom nevidljivom silom, pospremala, uređivala, mijenjala, kombinirala..., a što je to više činila, manje je imala vramena i manje je bila zadovoljna, sve dok jednog popodneva nije pala s ljestava na koje se popela da bi popravila neku karnišu koja navodno nije visjela sasvim vodoravno, pa joj je pukla kraljeznica i ostala je nepomična, a rodbina ju je smjestila u sanatorij za nepokretne gdje je uskoro umrla.

Bilo je još mnogo ljudi koje je Gašpar Blažić gledao i čudio se načinu na koji oni troše svoju energiju, i žaru s kojim grade svoje iluzije. Jedan je neprekidno kupovao nove i nove automobile, slijedio najnovije modele, prihvaćao posljednju riječ tehnike, ali što je više ulagao u te automobile, činili su mu se nesavršenijima i žalio je za svojim prvim automobilom koji je vozio u mladosti i koji mu je sada, iz perspektive ovin najnovijih i najmodernijih vozila djelovao idilično, jer ga je podsjećao na nepovratno minulu mladost. Drugi je pak svu energiju trošio u elektronička računala. Kupovao ih je izravno u IBM-u, nabavljao priručnike, naučio programske jezike, računao, igrao se, kombinirao, istraživao, a kad je jednoga dana oslijepio, sve je to postao mrtvi kapital koji je propadao, dok je on slijep, sa psom, lutao ulicama kojima je rijetko kad prolazio dok je vidio, jer tada se bavio kompjutorima i buljio je u ekran, a sada je slijep i nemoćan žalio što se, dok mu je vid bio zdrav, nije opustio i uživao u ljepoti svjetla, zore, mora, polja, neba...

Naravno bilo je i ljudi koji su se svađali zbog nekih nebitnih pojava, borili se zbog nasljedstva, bacali novac na kojekakve igre na sreću, kupovali prstenje, narukvice, svoje ormare punili stotinama odjevnih predmeta..., ali što su god u tom smislu radili, nikada i ni zbog čega nisu bili sretniji, niti su našli odgovor na elementarno i temeljno pitanje: kako odrediti smisao svojega života te prevladati prolaznost i smrt.

Gašpara su iluzije ponižavale. Strašno se bojao da im ne podlegne i ne prihvati ih kao surogat životnih vrijednosti. To bi značilo da ga je život ponizio, da ga je izdao um. - Ako je čovjek razborit i dostojanstven - mislio je, onda će uvijek razlikovati bitno od nebitnoga pa će svjestan pojava i odnosa radije patiti nego se prepustiti laži samoobrane. - Priroda i život ponizili su me time što su me učinili smiješno smrtnim, a sada će me još jače ponižavati time što ću se igrati kojekakvim nebitnim glupostima dok mi tijelo stari, bubrezi slabe, srce se troši, kosti se deformiraju, oči se mute... I tako ću ja umrijeti glupo se posvećujući nekakvim zabludama, a kad me ne bude i kad postanem "u zemlji zemlje malo", orkani i potresi, kataklizme i praskovi bujat će i harati svemirom, sve će se vrtjeti i letjeti nekamo u beskraj u dimenzije šire od ljudskog uma i spoznaje, u tom vrtlogu gubit će se svaki naš pojedinačni, osobni, banalni i nebitni interes. Što je dakle čovjeku činiti - pitao se dalje Gašpar. - Kad se već rodio, mora živjeti, pa njegovo vrijeme mora biti nečim ispunjeno.

Na to temeljno pitanje instiktivno je tražio odgovor iako nije uvijek bio siguran da će ga naći. Razumjeti svijet i njegove bitne odnose jedino ga je zanimalo. Sve je drugo odbijao. Kad mu je, kao dječaku, majka pričala čime se bave neki njihovi rođaci, susjedi, poznanici, kako nabavljaju materijal za kuću ili vikendicu, oblače se, kombiniraju, planiraju..., on ju je svaki puta prekinuo izjavom da ga to ne zanima, jer su to nebitne pojave koje za njegov život ne znače ništa.

Kad su mu profesori u školi tumačili gradivo, on je iz svega sadržaja izdvajao samo što je bilo bitno. Tako mu je u hrvatskom jeziku bilo najvažnije znati općenita pravila, a za nijanse pravopisa i gramatike nije pokazivao razumijevanje ili zanimanje. Zašto je važno je li negdje zarez više ili manje, točka ovamo, točka onamo. Kakve to ima veze sa svemirskim relacijama i smislom života? U kemiji mu je bilo najvažnije znati koji su elementi i molekule najvažniji za životne procese, a je li ova ili ona formula precizno napisana nije ga zanimalo. Zato mu je najbesmisleniji predmet bila matematika. - Što ću ja tu računati nekakve apstraktne matematičke operacije, nekakve trigonometrijske funkcije, nekakve integrale...? Zašto je to važno kad će nas ionako sve jednoga dana pojesti zemlja? Kakvog to ima smisla za spoznaju dimenzija svemira? Ako mi ta prokleta matematika pruži i jedan djelić istine o smislu života i dimenzijama beskonačnosti, ja ću je naučiti. Ovako, dok mi pričaju o tome kako je svemir nastao u prasku ili da je zakrivljen, što to znači? Ma kojeg praska, gdje, kada i zašto? A gdje je prostor dalje, što je iza toga praska? Gdje je kraj tog beskonačnosti? Koje su relacije iza svih granica koje ljudski um može dokučiti? Što će mi nacrtana geometrija? Zašto je važno precizno povući dužinu ili pravac i točno ga spojiti s nekim drugim pravcem ili krivuljom? Ma u prirodi ništa nije precizno. Priroda baca, rasipa, lomi, mrvli, miješa, ruši sve oblike i pravce, ona ne priznaje nikakve krivulje, parabole, kvadrate, trajne spojeve, uporišne točke. Zemlja se vrti i leti svemirom, po njoj pušu oluje, tutnje vulkani, a čovjek puzi po svojem radnom ili školskom prostoru i neprekidno je prožet osjećajem krivnje, straha, nemira, neprekidno je napet i zabrinut je li neki njegov pravac ravan, je li spojen s nekom dužinom, je li to sve precizno, je li sve proračunato i odgovara li to nekakvoj kombinaciji i planu, a onda dođe potres, oluja, prokulja vulkan, padne meteor, udari grom, pukne mu u mozgu žila, zataji mu srce, strefi ga rak, pogazi ga auto, padne mu na glavu crijep, pogodi ga zalutali metak... i gotovo je. Gdje su mu onda njegove kružnice i proračuni, njegov "pi" i Newtonov aksiom, gdje su mu optike i elektronike. Nestane ga i sve se pretvori u svemirsku tamu i beskonačnost, njegov um potone u pomrčinu, u ništavilo, u ništa.

I kad se zaposlio, Gašpar je nastojao ne osvrtni se na bilo što banalno što su govorili njegovi suradnici na poslu. Pripovijedali su o svojim vikendicama, goricama, automobilima, zidnim pločicama, tipovima kada, pipama, bojlerima, cipelama, televizorima, disketama..., a Gašpar je rješavao pravne probleme koji su mu se sami po sebi činili glupima, ali od nečega je morao živjeti. Sve to o čemu su njegovi suradnici razgovarali nastojao je prešutjeti ili odgovoriti tek najsažetije. Svoj posao pravnik shvaćao je kao još jedan od životnih apsurd, jer se eto, bavi kojekakvim slučajevima koji s bitnim, sa svemirskom tišinom i konačnim odgovorom na bit života namaju nikakve veze, pa ga zato neće ni zavarati. Neće se on dati poniziti, prevariti od života, bit će trajno i stalno svjestan da su sve to gluposti

i da se on time bavi samo zato da zaradi koru kruha kojom će nahraniti svoju djecu i besmislenim novcem platiti ono što od njega očekuju da plati. Čovjek je izmislio novac pa se rukama i nogama bori ne bi li ga imao što više: krade, vara, ubija, žrtvuje se, muči se ne bi li ga zgrnuo što više, a kad ga zaradi, onda mu se čini da sve to još nije dovoljno, te se daje u još strastveniju potragu za još većom svotom, opet grebe, grabi, vuče, bori se, muči se, svađa se, zarađuje još i još, pa kad zaradi mnogo više, kad ima veliku kuću, auto, kompjutor, vikendicu..., želi još veću vikendicu, još veći automobil, još veću kuću, još veći kompjutor, još više automata, još više odjeće, još više nakita, još više ukrasa, još više namještaja... i tome nikad kraja.

- U to kolo ja ne idem, u to se ja ne dam, ja neću postati rob besmislenih iluzija - po stoti i tisućiti put ponavljao je u sebi Gašpar i distancirao se od svojih kolega. Mene zanima samo bit: vjetrovi, proljetno bujanje prirode, plime i oseke, sunce i kiše, planeti i zvijezde, bit života i životnih pojava, sve što je elementarno za funkcioniranje svijeta i čovjeka: hrana, stan, grijanje, voda, san, eros...

Stotinu puta supruga je Gašpara nastojala privoliti na nekakav praktičan i konkretan razgovor: pričala mu je o svojoj prijateljici koja si je kupila novi namještaj, pribor za jelo ili bar mikser s mlincem za kavu; pričala mu je o drugoj prijateljici koja odlazi frizerki, kozmetičarki, pedikerki, krojačici..., koja se oblači po modi i djeluje kao profinjena dama; pričala mu je o trećoj kolegici koja putuje u šoping, koja sve nabavlja u inozemstvu, koja vozi auto..., pričala mu je o kolegama s posla koji se bave ovim ili onim hobbijem, uređuju svoja dvorišta i vinograde, odlaze na športske utakmice, na skijanje ili plivanje... Sve je to Gašpar Blažić prečuo, od svega toga distancirao, svoju je ženu uvijek grubo ušutkao, te je stalno isticao da je sve to što mu ona govori nebitno, glupo, banalno, da to nema veze s bitnim i elementarnim pojavama u životu kao san, hrana, stan, prirodne pojave od dana do noći, od oluje do bonace, sunčeve pjega, zvijezde, maglice, sunčevi i zvjezdani sustavi, praskovi, beskraj, smisao života, vrijeme i prostor...

- Ma fućka se meni za escajg tvoje kolegice! - urlao je srdito. - Ma tko šljivi tvoju Cicu i njezine kuhinjske krpe? Kome je važno je li Lujo izbetonirao svoje dvorište. Što to Lujino dvorište znači prema Himalaji, prema udaljenosti od Los Angelesa do Tokija, kakve to ima veze s kumovom slamom i drugim zvježdima? Kakve ima veze džem tvoje kume Beate s odgovorom na pitanje o smislu života i tajni smrti? Bitno, samo bitno, samo to me zanima. Jebeš sve te gluposti s džemovima, paprikama, tržnicama, jajima, betonažama, zavjesama, kuhačama, crijepovima, gaćicama, kupovinom na popust, čekovima i odgodom plaćanja, modelima cipela... Ma kakva je važnost toga u odnosu na beskraj svemira? Nećeš ti mene uvući u iluziju te obmane! Mene nećeš! Ja sam Gašpar i iznad sam toga!

- Ali, Gašpar, Gašo moj, pa ne može se živjeti od Kumove slame, od beskraj, od Sunčevih pjega, od relacije između Osake i Islanda. Mi moramo živjeti među ljudima, a oni su kakvi jesu. Probudi se! Pogledaj kako su ljudi posagradili kuće, uredili dvorišta, nakupovali namještaj, nabavili zepter-posuđe, nauživali se kojekakvih ljepota od skijanja u Alpama do kupanja u Grčkoj! Što njih briga za Kumovu slamu i prasak, za spoznaju smisla života?

- Neću, ne prihvaćam! - srdito je odvrćao Gašpar - Nećeš ti mene slomiti. Ja sam iznad toga, jer ja znam što je u životu bitno i temeljno, a što su iluzije i obmane. Moji su vidici široki, ja vidim preko banalnih međa. Ja znam da je sve to o čemu ti i tvoji prijatelji govorite bez veze, laž, iluzija, obmana, zabluda, besmisao. Što će mi prsten ili mikser ako me život lomi i guši, ruši i ubija i ako ću jednog dana umrijeti a da nisam mogao ništa učiniti da se spasim, te ako me je priroda prevarila dajući mi smrtan život. Kad se već ne mogu spasiti od smrti, kad već ne mogu dokučiti smisao života, onda se ne dam ni zavaravati i obmanjivati. Ne dam se varati! Razumiješ? - Urlao je Gašpar Blažić da su mu se žile na vratu napinjale i lice mu je pomodrjelo a oči se iskolačile, izbuljile. - Nećete vi mene, Gašpara, slomiti, nećete me uvesti u svoj svijet zabluda. Previše ja znam i preponosan sam da bih vam to dopustio.

I tako je Gašparova supruga uskoro vidjela da se sa suprugom ne može ni oko čega dogovoriti niti naći zajednički jezik, pa si je našla ljubavnika s kojim je razgovarala o mikserima, narukvicama, cipe-lama, kuhinjskim krpama, šminki, frizuri...

I djeca Gašparova, ne shvaćajući oca i njegove relacije između Himalaja i pustinje Gobi, i između Velikog medvjeda i zvijezda Sirius, okrenula su se svojim interesima: kompjutorima, videoigrama, sportskim zbivanjima, žurkama...

I Gašparovi rođaci, kao i poznanici, okanili su se razgovora s Gašparom o smislu života i beskonačnosti, pa su se posvetili uređenju svojih kupaonica, ljepljenju tapeta i traženju načina da što više robe kupe na popust, odgodu plaćanja, na kredit ili na kojekakve kreditne kartice. Tako je Gašpar Blažić bio prepušten svojoj samoći i razmišljanju o temeljnim načelima života. Mislio je i mislio, prepuštao se analizi ljudske sudbine, odnosu mora i oceana, tražio odnos između čovjeka i vječnosti, pokušavao povezati smrt i vječnost... Razmišljajući jednom o vječnosti, Gašpar je neki pravni predmet riješio na štetu čovjeka koji je time bez naknade trebao izgubiti velik dio građevinskog zemljišta. - Što je jedna livada prema zvijezdi Raka - mislio je i bilo mu je smiješno. No, oštećenom čovjeku nije bilo do smijeha. Pobunio se i u sukobu s nepopustljivim Gašparom, upotrijebio silu. Gašpar je završio u bolnici razbijene glave i slomljenih rebara. Kad se oporavio, te se vratio kući, našao je prazne ormare. Žena ga je napustila. Susjed je pak tvrdio da je dio Gašparovog dvorišta njegov te će srušiti ogradu i podnijeti tužbu. Iako se nikad i ni s kim nije želio svađati, protiv Gašpara su se odasvud počele dizati optužbe i prijekori: da je u poslu nemaran, da nije dobar prijatelj, da nema sućuti, da je nekome dao pogrešan savjet, da nije dobar građanin, suprug, otac, da ne uređuje svoje dvorište, da nije pokosio travu pred kućom, da se ne oblači lijepo, da se nije obrijao, da smrdi, da lijepo ne hoda, da nije očištan kako spada, da nije posjetio nekog bolesnog rođaka, da je sebičan... Iako se svim tim optužbama nije želio baviti, one su ga pratile i proganjale rušeći sve više njegov mir.

Jednoga dana, dospio je Gašpar na tržnicu. Slučajno se našao na tom mjestu, jer se motao okolnim ulicama razmišljajući o snazi oluje koja svojom žestinom može pokrenuti vodu oceana, te o brzini kojom meteor juri svemirom. Hodajući tako pored stolova s robom, uzeo je u ruku jedno jaje koje mu se činilo neobično zanimljivim zbog svog sfernog oblika i kao simbol života.

- Ostavite moju robu ako je ne želite kupiti! - viknuo je prodavač, a Gašpar se trznuo i zadrhtala mu je ruka te je jaje palo i razbilo se.

- Ti gade, kradeš i razbijaš moja jaja! - kriknuo je prodavač.

- Nisam htio, oprostite - počeo se ispričavati Gašpar, ali ga ljutit čovjek nije slušao nego je i dalje vikao. Što se Gašpar više ispričavao i tvrdio da je jaje razbio slučajno, to je čovjek bio agresivniji, tvrdeći suprotno. Izbila je svađa u kojoj je goropadni prodavač napao Gašpara, a ovaj se bio prisiljen braniti gađajući ga krumpirima sa susjednog stola. To je pak razljutilo ženu - vlasnicu krumpira, pa je Gašpara opalila kišobranom. On je pak ženi uzvratio pljuskom i u tuču se umiješao njezin susjed. I tako je u toj svađi: - Razbio si moja jaja! - Nisam! - Otjerao si mi kupce! - Nisam! - Krao si moje krumpire! - Nisam! - Jesi! - Nisam! - Jesi! - Baš jesi! - Nisam! ... Gašpar je ušao u žestoku svađu, tuču, okršaj i borbu u kojoj mu se odjednom objasnilo da je, slijedeći svoja načela o univerzalnim vrijednostima i pojavama, zapravo živio protivno drugim načelima, o banalnosti života i ljudskom sljepilu. - Uzalud se ja bavim razmišljanjem o svemiru kad se time ne bave i drugi. Ja, dakle, odstupam od prosjeka, ja želim biti iznimka, a iznimka ne može biti načelo. Ja se moram uklopiti u svijet. Moram biti kao i drugi, jer nemoguće je da bi za svemir bilo što značilo ako se ja izdvajam i razlikujem. Uostalom, što ja značim za odnose između Jupitera i Merkura? Ja sam nula i sve što činim nevažno je.

Od toga dana, Gašpar se svakodnevno posvećivao najbanalnijim preokupacijama i poslovima. Svađao se s ljudima za glavicu zelja, iglu, žnirance, razgovarao o kemijskoj olovci, o kahlicama, pregačama, platfusu, o proljevu, kiši, pekmezu, košarama za smeće, olucima, sniženim cijenama, kakvoći salame, sladoledu, ubrusima, kosilicama... Vodio je sudske parnice zbog grnčice, mačjeg izmeta, lista koji bi mu preko plotu pao sa susjedove šljive, zbog mrlja na zidu koje mu je navodno učinilo susjedovo dijete... Posvećivao se najmanjim sitnicama kao što su čačkalice, trijeske, čavli, travke, stare novine, komadići zahrđalog lima, krpe, poderana guma bicikla... I tako je jednog dana došao svojoj bivšoj ženi,

te joj je, želeći joj se predstaviti u novom svjetlu, počeo govoriti o tome kako ga sada zanima isto što i nju: nakit, kupovao je po sniženim cijenama ili na kredit, cvijeće, pekmez... No, bivša supruga, prekinula ga je izjavom: - Nemoj mi, Gašpare, govoriti o tim banalnostima jer sam ja spoznala univerzalno načelo ljubavi i istine, ja se ne bavim više tim besmislicama. To idi pričaj onim svojim budalama s posla! Ostavi me na miru!

- Da, zakasnio sam, očito me je vrijeme pregazilo - rekao je tužno Gašpar i otišao na tržnicu te se s nekim čovjekom posvađao i potukao zbog nekoliko zrna graha. Kad se vratio kući, ugledao je susjeda koji mu je posjekao nekoliko voćaka i otimao dvorište. Kad ga je Gašpar optužio da je lopov i pljačkaš, susjed mu je munjevitim udarcem sjekire odrubio glavu.

TRADICIJA

Za onih mračnih godina komunizma kada su sve hrvatske vrednote bile negirane i zanemarivane, Krsto Žuga duboko je patio. Kao veterinar zaposlen u tvornici za preradu pilećeg mesa "Napredak", on je prezirao i mrzio taj nehumani i protuhrvatski režim i krivio ga za sva zla što ih je hrvatski narod proživio od 1945. godine nadalje. Uvijek kad je sa svojom suprugom Ernom putovao na more ili u Austriju, bijesno je govorio: - Vidiš Erna kako je Hrvatska lijepa, kako su prostrana njezina polja i blagi njezini brežuljci. Ovaj strašni totalitarni režim toj je prekrasnoj zemlji ubio duh. Uništio je najveće blago i temelj Hrvatske - njezino selo i seljaka. Nekada, u vrijeme Radića, hrvatski je seljak bio ponosan i napredan. Politički i gospodarski osviješten, on je bio subjekt i čuvar hrvatske tradicije, on je bio stup, bedem, hrast koji je branio hrvatsku opstojnost. Hrvatske su žene žele i tkale, dojile djecu, kuhale i šivale, obavljale su niz poslova i ništa im nije bilo teško, a hrvatski je muž, u svojim bijelim širokim gaćama i sa šeširom na glavi, naravno, uvijek ovijenim hrvatskom trobojnicom, orao, obrađivao vinograd, sjekao drvo za ogrijev i građu, odlazio na sajmove, razvijao gospodarstvo... A danas, selo hrvatsko umire, stari su običaji zaboravljeni, svatko tko je mogao, napustio je kolijevku hrvatske tradicije i povijesti, otišao je u grad i tamo je izgubio svoj identitet. Pa i ja, da sam suvremenik Radića ili da se Hrvatska do danas razvijala u Radićevom duhu, što bi se sigurno dogodilo da nije bilo ovog komunističkog užasa, sigurno ne bih studirao niti gubio vrijeme po Zagrebu. Tako ne bih postao veterinarom, niti bih radio u ovoj užasnoj tvornici među otuđenim ljudima. Ostao bih na selu, radio bih na svom imanju, djecu bih svoju odgajao u duhu hrvatske tradicije, čitao bih knjige iz seoske knjižnice, pjevao bih stare hrvatske pjesme i bio bih sretan.

- Ja mislim da ti Krsto pomalo pretjeruješ - odgovorila bi mu supruga Erna nakon što bi strpljivo saslušala njegovu besjedu.

- Kako to misliš, Erna - iznenađeno i začuđeno je pitao Krsto.

- Kako mislim? - unosila se u raspravu Erna. - Pa lijepo. Ti i ja ipak živimo prilično dobro.

- Kako to misliš dobro? Što je u našem životu dobro? - ljutio se Krsto.

- Mnogo je toga prilično dobro u našem životu. Eto mi npr. imamo kuću u elitnom dijelu grada, novi "opel", nakupovali smo si kojekakve kućne aparate, imamo priličnu zalihu maraka u banci, putujemo na more, odlazimo u šoping u Austriju, proputovali smo Europu...

- Što mi to vrijedi kad sam nesretan, kad nema onog temeljnog - hrvatske slobode, hrvatske tradicije, ljepote hrvatskog duha... - vikao je Krsto i negirao bilo kakvu prednost svog visokog obrazovanja, života u gradu, standarda, radnog mjesta i bilo čega u vezi s tim. - Nema tu istinskog duha hrvatske tradicije. Nema one topline sunca na pragu skromne seljačke kućice. Nema idile obiteljskog života koji se navečer odvija oko ognjišta gdje starci mladima pričaju bajke, prenose na njih iskustva iz svoje

mladosti ili pjevaju stare hrvatske pjesme. Nema tu tkalačkih stanova, druženja u vrijeme blagdana, radosti uz čašicu vina u staroj hrvatskoj klijeti kad se zimi naloži peć, pa se ispeče kobasica a iz lagva se izvuče stara hrvatska kapljica. Tada se srce razgali, tada se seljak, u društvu svojih prijatelja, osjeća ponosno, časno, snažno, ukorijenjeno u ovu zemlju i njezine vrijednosti. Njegova hrvatska duša proplamsa, njegove oči gore u zanosu, iz njegova grla razliježe se stara hrvatska pjesma "Oj ti Vilo, Vilo Velebita, našeg roda diko..." ili ona svakom hrvatu sveta pjesma "Lijepa naša domovino, oj junačka zemljo mila!..." - I tom bi prilikom Krsto iz svega glasa pjevao čitavu "Lijepu našu" kiticom za kiticom. Za to vrijeme, Erna bi gledala kroz prozor automobila i mislila: "Ne znam zašto Krsto mora svaki puta, ama baš svaki puta kad nekamo putujemo i kada se želim malo opustiti i zaboraviti svakodnevicu i sumoran život, biti tako bijesan i toliko se žestiti. Pa to mi je već stotine puta rekao i ne vidim razloga ni koristi ako to neprekidno ponavljamo. Istina, komunisti su nam nanijeli zlo, ali ako zbog toga Krsto stalno na mene viče i jako se žesti, time neće spasiti hrvatsku tradiciju niti će postići bilo kakvo poboljšanje."

- Znaš što, Krsto - rekla bi zatim glasno čim bi on završio svoje grleno pjevanje - možda bi bilo bolje da za spas hrvatske tradicije učiniš nešto konkretno. Možda malo, ali bitno. Idi na selo i razgovaraj sa seljacima, savjetuj ih, tumači im što je hrvatski duh i tradicija, popij s njima kupicu vina, zapiši koju staru hrvatsku pjesmu i pokaži koliko ti je važno ljubiti i čuvati hrvatsku tradiciju.

- Ma nemoj biti naivna, nemoj misliti da me ne prate, da ne postoji služba koju su komunisti razvijali od 1945. da bi suzbili svako hrvatsko mišljenje a pogotovo djelovanje. Kad bih ja otišao na selo i počeo činiti to što mi ti savjetuješ, bio bih uhićen. Uhićen! Razumiješ? Tko danas može otići na selo i djelovati među seljacima? Tko može razvijati i obnavljati hrvatsku tradiciju a da ostane nekažnjen od ovih zlotvora?

- No, mislim da opet malo pjetjeruješ - nije se dala Erna - pa mnogi veterinari rade na selu, pomažu seljaku kad mu oboli stoka ili perad, cijepe svinje i nešto ipak čine, a nisu uhićeni. Neki su i djelatni u kulturi, svatko prema svojim mogućnostima.

- Ma što ti meni pričaš gluposti! - raspalio se Krsto Žuga na ove suprugine riječi. - Zar misliš da bih ja pomogao hrvatskome selu ako bih se uvlačio u kotac i cijepio svinju? Kakve veze ima svinja s hrvatskom tradicijom. Svinju možeš uzgajati bilo gdje, u tovljištu, u PPK-u, svinja i krava i danas ima na selu, ali to ništa ne znači. Ne može svinja biti simbol hrvatske kulture. To može biti čovjek, osvještani hrvatski seljak, kreator vlastite slobode, vlastite budućnosti, muž koji vidi u budućnost, koji stoji na pragu svojeg doma i u sebi akumulira cjelokupno povijesno iskustvo od Kluka, Lobela te njihovih sestara i braće do Radića i Mačeka. To mene zanima, u tome je bogatstvo. Hrvatski Božić, Uskrs, Sveta Tri Kralja, Velika Gospa, proštenja, vezovi, pjesme, rezbarije, bajke... To je hrvatska kultura i povijest, to je ljepota, to je smisao! Kad nad hrvatskim selom zalazi sunce a pastiri se vraćaju s pašnjaka, orači s oranica, kosci s livada, žene s potoka gdje su prale rublje..., a svi pjevaju i osjeća se onaj svečani trenutak u kojem se očituje sinteza, shvaćaš? Sinteza radnog dana, ljepote života, krajobraza, odmora, plodnosti, stvaralaštva, prošlosti, budućnosti... A ti meni govoriš o neakvim svinjama i pilicima. Ma kakve svinje! Svinja si ti kad me ne razumiješ i uvijek mi proturiječiš! Svaku moju jasnu misao želiš zamutiti svojom skepsom, rušiš moje ideale, potkapaš moj san i ne daš mi da bar u mašti doživljam svu ljepotu hrvatske duše. Uništavaš me, razumiješ! Ti si ista kao i komunisti. Ti nemaš osjećaj za bogatstvo i snagu hrvatskog genija...!

- Nemoj se tako žestiti, Krsto, smireno bi govorila Erna - nisam te htjela uvrijediti. Ja znam da ti patiš zbog okolnosti u kojima živimo, ali osjećam se bespomoćno kad te slušam kako se uvijek ljutiš kad nekamo putujemo, pa sam osjetila potrebu nešto pridodati, pripomoći. Ako sam pogriješila, povlačim svoje riječi... - Ove bi riječi malo smirile Krstin bijes i on bi osjećao potrebu još ponešto objasniti. Govorio bi o tome kako će jednog dana, kada se vrati demokracija, hrvatski seljak opet biti ponosan kao u vrijeme Radića, obnovit će se sve što je sada uništeno i zapostavljeno i hrvatski će narod zablistati pred Europom koja će mu se diviti i prepoznati njegov tisućljećima star i toliko profinjeni stvaralački duh.

- Opet će hrvatski seljak svirati svoju tamburicu i pjevati hrvatsku pjesmu, opet će žene svojoj dječici pričati stare hrvatske priče, opet će se mladići i djevojke vjenčati pod hrvatskom trobojnicom, opet će u hrvatskoj kući zračiti ljepota i svetost hrvatskog Božića...

I vratila se demokracija. Došla je 1990., dogodili su se izbori, formirane su stranke, na hrvatskoj političkoj pozornici počela je borba različitih idejnih koncepcija, javile su se posve nove političke osobnosti. Hrvatska je uz cijenu patnje, krvi, rata i tragedije prognanika, pod srpskom fašističkom agresijom, suočena s nerazumjevanjem svijeta i bezbrojnim problemima, tražila svoju afirmaciju i svoje mjesto u zajednici suverenih država. Krsto Žuga, također se svom silinom uključio u politički život. Doduše, malo je mijenjao stranačku pripadnost, a to zato da bi našao baš onu stranku koja će najbolje izraziti hrvatski duh i hrvatski politički i nacionalni interes, te obnoviti hrvatsku tradiciju.

Sad je bila prilika da se svaka stranka pokaže i na djelu, na terenu, da ode na selo i seljaku objasni ono što je Krsto Žuga godinama objašnjavao svojoj supruzi Erni dok ju je u "opelu" vozio na more ili u Austriju: da hrvatski seljak, dosljedan i dostojan svojoj tradiciji, od hrvatskih kraljeva do Radića, mora stati na svoje noge, otvoriti svoje srce i svoj um za sve istinske vrijednosti, pokazati svoje duhovne potencijale, obnoviti svoju vjeru, svoje pjesme, svoje vještine, te živjeti onako kako je to i Mihanović opisao u najljepšoj od hrvatskih pjesama "Lijepa naša domovino..."

Tako je Krsto Žuga govorio na političkim skupovima koje je njegova stranka održavala u selima diljem Hrvatske, dakle i u Podravini. Nikada nije odbijao otići na takve političke tribine i nikada njegov govor nije trajao kraće od sata. Zanosio bi se ljepotom riječi i svojih snova, govorio bi o Tomislavu, jesenjim maglama, ljetnim žegama, vezovima, tkalačkim stanovima, Božiću i Uskrsu, hrvatskom duhu, hrvatskim pjesmama, rijekama koje teku slobodnom hrvatskom ravnicom ili među hrvatskim planinama... Kad bi takav govor završio, obično bi nazočni zapljeskali a Krsto bi se osjećao ponosno što je opet doprinio obnavljanju hrvatske kulture i tradicije i to u njezinim temeljima, na izvorima - u hrvatskom selu.

Došao je tako Krsto Žuga i u svoje rodno selo Pišćok, gdje su oduvijek živjeli marljivi ljudi, napredni poljoprivrednici koji su se i u najtežim totalitarnim vremenima, ne odričući se svoje prošlosti i uporne borbe za hrvatsku državu (kako u vrijeme Starčevića i braće Radić, tako i u vrijeme NDH), živjeli teško, patili, mučili se, trpjeli optužbe da su nacionalisti pa i fašisti, bili odvođeni na saslušanja, ležali po zatvorima, neki i na Golom otoku, a da se o ostalim mukama i ne govori. Pučanstvo Pišćoka je bilo oduševljeno kad se počela ostvarivati hrvatska sloboda i hrvatska država te su mnogi mladići odmah stupili u redove dragovoljaca. Neki su poginuli, a neki su bili teško ranjeni u borbi protiv srpskog agresora.

Predstavljen kao sin Pišćoka koji se u ovo veliko i junačko vrijeme stvaranja hrvatske slobode vraća svojim korijenima i u svom rodnom selu želi obnavljati i poticati najsvetije hrvatske vrijednosti i hrvatsku tradiciju, Krsto Žuga održao je dugačak i vatren govor o hrvatskim zorama i rijekama, o Petru Krešimiru IV., Zrinskom, Radiću, tkalačkom stanu, djetelini, zvijezdi Danici, plodnoj rodnoj grudi, kolijevkama i križevima, hrvatskom šesiru, trobojnici, ribama, hajdinskoj kaši, vrhnju, konoplji, seljačkim kolima, kosi i brusu, svitanju, svatovima, žitnim poljima...

Kad je završio, začuo se prilično glasan pljesak, ali je odjednom na noge skočio neki Blaž Lodec:

- U povodu govora kaj nam ga je održal gospon Krsto Žuga, ja bi nekaj rekel - započeo je kad su se nazočni primirili i znatiželjno čekali što će to Blaž reći. - Naime, - nastavio je Blaž - mi smo vre celu vuru poslušali kaj si nam ti Krsto tak krasno povedal. Se je to lepo čuti i se bi to bilo dobro da neje onoga ali, ali to "ali" tebe Krsto pokapa, to ruši se tvoje tak nacifrane reči.

- Čkomi Blaž, naj delati probleme, naj nam pak z mira nemira stvarjati! Sedni se i čkomi! - šaputali su Blažovi suseljani i vukli ga za trošni kaput neka bi sjeo i odustao od svoje replike.

- Ma kaj bi ja čkome! Nečem! Neje čkome ni moj praded 1903. gda su mu bubrege razbili kaj se boril za hrvatske pravice, neje čkome ni moj deda dok su mu Karadževići razbojniki zube razbijali z kundakom, neje čkome ni moj jotec kaj se je protiv komunistov boril vu vreme NDH i prešel križni pot, a nem bogme čkome niti ja vu slobodni Hrvatski.

- Ali Blaž, nemo dobili telefona, nemo dobili asfalta, Piščok nebo općina... - ljutito su prosvjedovali Blažovi susedjani. - Buš nam probleme napravil. Sedni se i čkomi!

- Ma kaj bi se ja sel! Nečem! Meni neje važna općina niti položaj, nego pravica! - zaurlao je Blaž i nastavio: - Ti si Krsto otišiel z našega sela vu škole. Je, študiral si i postal gospon vetrinar. Je, je, to si ti postal. Ali nesi došel sim, k nami, kaj bi nam vu teška vremena pomogel, neg si se zaposlil vu gradu, lepo si postal šef, okoli si se tepel, vžival si i ništ ti neje falilo dok smo mi ležali po Lepoglavi i Stari Gradiški, a nekoji bogme i na Golomu otoku. Mi smo bili za tebe prosti selaki i znami se nesi spominal kajti su nas optuživali da smo nacionalisti i fašisti, pak si se bojal za svoje radno mesto. Vu gradu imaš veliko hižo, imaš velikoga auta, nema države kam nesi putoval i lepo se provodil. Se mi znamo, se, Krsto! Dok so naši dečki ginoli okre Vukovara i pri Novski, dok su se borili za Dubrovnik i Gospić, ti si selo hodil po Nemački, po Francuski, ti si postal direktor, tebe su deli vu kojekakve upravne odbore gde vlečeš još nekuliko plač, digel si se vu stranki do visokoga položaja, postal si vlasnik dionice vu vrednosti od stotin jezer doječ marki i kupil si si najnovjšega "mercedesa", pa ni sam ne znaš kaj se imaš i kak bi bolše vžival. A mi, prosti selaki, kaj smo živeli z motikom i plugom, kaj smo se godinama tukli s komunističkemi mrcinami, kaj smo ležali po Lepoglavi, kaj smo trpeli se nevole, pak smo najposli dali tulike sine vu ovomu domovinskomu ratu i pri saki hiži imamo kojega invalida, sad, vu svoji dragi i slobodni Hrvatski, živimo na repu događajov, kak trinajsto prase. Mi, selaki, veselili smo se hrvatskomu novcu - kuni, a sad po cele dneve delamo i delamo, a kuno nemremo zaslužiti i nemamo skoro za cukora i košulo. Naše žito otkupluje se po nikakvi ceni i to nam plačajo na rate, naši pajceki otkuplujejo se po najnižjšemi cenami, naša kuruzo otide skoro zabadav, o nami nišče ne vodi brigo. Če očemo kupiti umetnoga gnoja, cena mu je vekša nego vu inozemstvu, kaj godi je naš interes i kaj godi nas peče, nišče nas neče ni čuti, a vu isto vreme, vi vu gradu, vi gospoda, ze seju stranki, jer si ste vi isti, sebi ste podelili dionice, podelili ste si rukovodeća mesta, držite se z rukom pod ruko, vozite se vu "mercedesi", uvozite se i sakaj, pak, gda ne znate kaj bi delali, hodite sim po seli nam držat predavanja o hrvatski kulturi. Kaj nesi ti otišiel na front? Kaj nesi svoje imanje kaj si ga nasledil od pokojnoga joca, održal i razvijal, a ne kaj si ga zapustil i po polima ti raste kupinec? Kaj nesi svojo rodno hižo čuval i obnavlal a ne kaj ti se kroh ruši i prozori so ti razbiti? Poglej si kak ti zgledi očinsko imanje. Ti živiš vu gradu, vživaš i došel si nam govorit o hrvatski tradiciji kak da mi ne znamo da smo Hrvati i kagda naši dedi i pradedi neso za Hrvatsko davali svojo krv! Komu buš ti posranec pripovedal o Hrvatski. Ja bi ovoga trenutka za Hrvatsku poginul, a ti pitaj se jel bi ti?

Nakon ovih Blažovih riječi, nastala je u dvorani galama i Krsto je dugo morao mahati i nekom palicom lupati po stolu dok nije uspio smiriti situaciju.

- Gospodin Blaž Lodec uvijek je bio buntovan, kako su mu i stari bili, ali nije dovoljno samo ljutiti se i optuživati druge. Valja poći od sebe. Ja sam vam pokušao predočiti značenje hrvatske tradicije i otvoriti vam oči. Htio sam vam pokazati kako je Hrvatska danas na pragu novoga doba kada se mora opet pokrenuti kotač hrvatske kulture i stvaralačke energije, kada se sve što je bilo zaboravljeno i potisnuto, mora opet isticati i njegovati, bez obzira radi li se o pjesmi, vezu, plesu ili kojoj drugoj vrijednosti. Blaž je to sveo na cijene, dionice, svinje i kojekakve beznačajne pojave. Nije to važno, Blaž, nije! Važna je kultura, važno je osjećati veličinu trenutka. Ako danas cijena žitu nije visoka, ne znači da sutra neće biti. Ja se neću tako nisko spuštati da bih govorio o sebi i svojem imanju kao i svojem životu u gradu, ali vam moram reći da sam u gradu uvijek mislio na vas, na seljake, na svoje korijene, pa i sada se ponosim što sam potomak i sin Piščoka, ali morate znati da nije dovoljno od Hrvatske samo očekivati. Važnije je Hrvatskoj dati. Sjetite se samo da je u vrijeme Radića hrvatski seljak živio mnogo teže i bjednije nego danas pa se opet borio za Hrvatsku. Nije imao ni za sol ni za cipele, seljanke su tkale platno i same šivale odjeću pa je hrvatski seljak ipak opstao i borio se, dakle vi morate naučiti živjeti skromno, kako je Radić učio hrvatski narod. - zanosno je zborio Krsto Žuga.

- Jelda? Tak ti to nam!? - zaurlao je Blaž i skočio pred osupnutog Krstu koji je od straha odskočio korak nazad. - Ti nam govoriš kak se mi moramo vrnuti skromnosti vu koji je živiel hrvatski selak vu

Radićevo vreme. Lepo! A zakaj se i ti ne vrneš vu takvo skromnost. Zakaj ti ne živiš kak Radić kaj je peške hodil po hrvatskom selu i spominal se ze selaki, a onda je ležal po zatvori za hrvatske interese, i života je dal za Hrvatsku. A kaj si ti dal? Jotec ti se je obesil kaj si ga bolesnoga ostavil samoga, se si vništtil kaj so tvoji pradedi priskrbeli, tam si vu gradu kak posranec vu doba komunizma čkomel i delal karijero a sad si to karijero vu slobodni Hrvatski samo nastavil graditi i zato si se vučlanil vu stranku koja ti bu pomogla kaj buš dobil još više i kaj buš imal još vekšu moč. Ti si izdal Piščoka, ti si ne za drugo nego kaj bi te z Piščoka sterali z nogom vu rit. Nigdar nesi ništ napravil za Piščok ni za Podravinu ni za Hrvatsku. Samo laješ i za to ti još lepo platijo.

- Ti si komunistički provokator! - zaurloa je Krsto prema raspomamljenom Blažu - Ti si jedan seljački zalupanac! Ti ćeš meni...

Prije nego je završio narednu rečenicu, Krsto je od Blaža dobio takvu pljusku da je pao pod stol. Onda su skočili svi nazočni, jedni braneći Krstu Žugu, a drugi solidarizirajući se s Blažom Lodecom. Zametnula se silna tuča u kojoj nijedan dio invenara kao i nijedan prozor dvorane nije ostao čitav, pa je morala uredovati policija. Krstu Žugu odveli su u bolnicu gdje je ustanovljen potres mozga, te prijelom ruke i nekoliko rebara. Protiv Blaža Lodeca Krsto je poveo građansku parnicu koju je, naravno, dobio, pa je nesretni Blaž morao prodati svoje imanje da mu nadoknađi troškove, a za dobiveni novac Krsto si je kupio vilu na moru gdje je provodio slobodno vrijeme i uz lahor s mora, crno vino te janjetinu, ribu i školjke, oporavljao se od tjelesnih i psihičkih ozljeda, koje mu je nanio ne samo Blaž Lodec, nego i cijeli njegov rodni Piščok, grubo slomivši mnoge njegove snove.

KAJ NAM TO FALJI?

Ako zvuna pogledaš Presložno selo činilo ti se bu da je tu mali raj na zemlji. Malko otiji pod bilo čiju perušku, doživel buš ono čega se nikak nesi mogel nadejati. Neču reči da se ni v snu toga nesi mogel dočekati, al to doživeš na videlu. Prveše, pojdimo da bi trebalo nekojega zebrati v bilo kaj, mam se buš dostal sega i sačega. Budo ti pribavljali: - Je, je, njega zebrati? - Taj bi oprčil se i sakaj naopak! Koga onda po vašemu? - Ni ovoga, ni onoga, ni ove, ni one! Eee, sad ti pomekni tu tešku selsku kladu naprv ako moreš?! - Idemo delat mostička! Morti se kojemu o nečemu takvom kakva-takva pamet rasvetlji?! - Veliš, mostička?! - A za koga i komu? - Idemo zrušiti i zadnjega koji još nekak antravo stoji prek potočka! - Ko je videl kaj novoga delati?! I, tak, jeni grade, drugi mam ruše saku pomisel. Ljudi, puteca nesmo dugo popravljali! Nekomu opane na pamet takva pomisel i štel bi da se itak nekaj pričme delati. -Je! o te putec, bukvenjak! - El nemaš nikaj pametnešega povedati i predložiti?! I kaj drugo, mesto puteca zavažali so grabe kak bi voda leže bila do iž i nuz iž. - Čoveki, bilo bi lepo da se nekakvo cvetje zasadi i cvetjarnik napravi po parke v selu! zacilenči Dorica. - Kagda, kagda, to so posli?! - Nemamo kaj pametneše delati nego cvetje saditi?! - Znamo mi zakaj ti to očes v parke napraviti, kaj bi tvoja starka lepše med cvetjem dišala! - Morti bi bilo dobro ribnjaka na staroj šodrani napraviti, pak bi to moglo sema nam davati nekakvu korist? - Bilo bi rib vu vodi. - Mogli bi se privleči kupači i veslači. Race i guske bi tu mogle biti i nekakov na vodi otelec.

Tu pravu zamisel vreč drugoga dneva pričeli so nekoji realizirati na najborši način. Vredivali so tak šodranu da so v nju navažali stare lonce, vedrice, peči, granje, ciglovlje, itali crknjene mačke, cucke i teliče. Mesto čamcov na vodi so plivale stare traktorske gumije, sakakvi šlaufi, limenke, lavoreci, kokruzinje i trčki.

Tak so to se brzo delali kajda je na pomolu prava letna turistička sezona. I, onda, nek netko veli da mi nemamo se uslove za selski turizem? Mogli bi pričeti i selskom piljanom. Kaj se pričelo, to se i dočelo. Ivinu Frtaljeca i poldrug trečega nabrkali so da napravi jenu matornu pilju. Mam so trupci išli na piljanu. V jenem je bila železna klanfa, v drugem zabiti klini, s trečeka je štrčala steklevina. Privatni posel pričel je cvesti. Znatiželjni so za plotom stali i klesili se kak pilja škrebeči, ostaje brez zubov i puca. V selu ima dosta krav, malo konjev, baš ne puno bikov.

Z prošlosti je ostala uspomena na vole. Svinj je najviše. I, eto ti prilike da se otre privatna ambulanta. Neje sejeno ko bu vetrenar! Jenema bi pasalo da bi to bil čovek za nje i na njeovoj strani, a to znači za nespodobne stalno crkavicu sega živoga f štali i okre štale. Med tem sem dogodil se i pravi dospomen. Njeov pet kupili so velikoga traktora, vjanakem udelu novac. Dok so dobili trakora, grljili so se, kušovali, jukali i zagrljeni mašerali po celem selu. Peti dnev pokazalo se da tak novi, jaki, veliki i dober traktor nemre ni krecnoti z mesta. S tuliko med sebot poverenja, sakoji je nekej odšarafil i prek

noči zel doma, da bi tak toga dela opčuval od rabljenja. Ivina je zvalil volana, Štefina komulatora, Martineš prvega kotača, Jozina sica, a Valjentina kluča za poterivanje. Po noči je bilo tak, a po danu so dele vračali i na traktor po celi den prišaraflijvali. Zarad toga traktora so se na zadnje posvadili, pričeli tužiti i z aktovke pravdu iskati. Suda so vodili pune dve godine. Dok jem je solj v glavi postala stareša i pametneša, prerazmeli so da jem toga neje nikak trebalo.

No, kak bi bilo brez čoveči inatov? Tak je njegov zajednički traktor otišel na bubenj, koji još i sad po selu bubnja kaj se zarad takve sloge dogodilo. Još se ovo neje prav ni v selu oladelo, druga skupina poduzetnikov prijala se posla okre otpiranja marketinga. F početku se neso mogli sporazumeti kak se bu zval i kaj bu, zaprav, prectavljaj za tržišče. V soj komešanciji i petljanciji deli so tablu S L A V U J. Si se v selu pitali:

- A kaj mu to je, bu i čemu? Pod tem nazivom so skrili prava imena i deli prva slova nadimkov. Po njeovomu nadimek je nekaj za veliko. Sa sreča da tu neso preveč komplicerali, jel nikak nebi mogli dobiti kaj so, itak, dobili. Sam dragi Bog jem je pamet rasvetljil da se dogovore po starosti i nadimkovoj važnosti. I meni vam neje teško bilo se to obrazložiti.

Slavuj na tabli veli da so skupa Svornjak, Letveš, Antreš, Vidovnjak, Utaja i Jafkač. Morti bu nje se više sreča služila, jel jev ima jeden više, točno na par.

Za vuglom takvoga marketinga jeden bača, kuliko god jedvaj korača, rekel je onak kak najluteša kača: - Samo da i tuka nebodo prodavali zgledance?! Složno so i robu naručili i semu doskočili, a na prve korake se neso ni posvadili. Al, ko bu kaj? Tu se med nje podel veliki upitnik. Saki bi štel biti prvi i glavni, središnješi još kak-tak, baš zadnji nikomu se neče biti. Zarad toga, malko-pomalko, prične se dobra zamisel spuščati na najnižeše grane. Tak nanisko more opasti da od sega ne ostane nikaj. Nikaj ne ostane od poslovnoga, al za jezikovu juvu tu se najde dotmar rezancov.

Za novi mrnjauketing, saki od ovi s table otije čem dalje z doma. Otije v Nemačku, Austriju, Švicarsku, Ameriku, Kanadu, Australiju. Tam, ponovo, se saki rodi v poslovnoga čoveka. Med tuliko drugejov čovekov, da ne moči veruvati, ido naprav, a doma svoji neso mogli baš nikam. Taj ti naš čovek oče i oče v semu biti prisuten, med prve, za sakojege vremena i nevremena. S premenjdbom vlasti, jel se oprčil komunasel /komunizem/, došlo je do višestrankašenja i v tem novem vremenu pričelo se nanovo živeti, misliti i delati.

Takov trenutek bil je baš rođen za nekoje, koji so i onak, brez toga, v sakojemu vremenu i na svemu prostoru, vreč više od sto let sakak razdeljeni i opredeljeni. Jeni osnivajo stranku Sleči-vleči, drugi Zabadav sikam, za nofce nikam, treči Ni prvo, ni drugo i tak v nedogled. Dok so se na izbore zebirali, saki je svoju glasovačku kutiju mival i štimal, a dok je dobil glase, mam je pričel svoju kozu terati zase. Posledica sega je i takvo med njema dogovarjanje, kaj bi se čovek na se to najrašji rasplakal, ili nekam skrili, da ga niko nebi mogel najti.

Sláže se kak Paštini konji. Vlečo i vlečo, al kam, to si sami premislite?! Samo nek neko sa strane nekaj pisne o nam? Letel bu kak i detel dok doje vu vočnjak klucat staroga oreja! Potri vas se i sakaj, vi tam, z drugi sel! El ne vidite kak smo z velikom slogom zgradili desetkatnoga otela Pezduš! Nesmo mi po prirodni samo za obdelavanje zemlje. Imamo mi nekaj otelskoga v sebi i turističkoga! Med nam ima i kletvologov, koji budu znali dočekati i otpraviti prave goste kak se patri. Samo dojite, jedo vam sto raga mater!

Ne za dugo, precvela je i mala privreda. Privrednjiki razmišljajo da bi organizerali neakvoga skupa, kad se tak dobro slažo skupa. Mogli bi zasebno organizirati seminare za meglolovce, vetropire, olijnjake i nafal-poštene. No, sakaj smo do sad pripovedali, sami sebi zanovetali. Skoro smo pozabili da bi tu, negde v centru sela, mogla biti makar kak mala bančička. Mi, zaprav, nemremo si ni zamisliti kuliko bi k nam doprlantalo dolarcov, markic, funti šterlingov, šilingov, forintov. V stanju smo najti prostora, nameštaja, su opremu, nofce i se kaj treba, al nikak nesmo kadri najti pravoga puta do sloge. Kaj nam to falji, nek nas prerazme sam dragi Bog?!

OBJAŠNJENJE RIJEČI:

A

al - ali
antravo - nakrivo

B

bača - brat
bu - bude
brez - bez

C

cucek - pas
cvjetjarnik - cvječarnik
cvetje - cvijeće

D

delati - raditi
deti - staviti
dišati - mirisati
dnev - dan
dočeti - dovršiti
doprlantati - doletjeti
drugejov - drugih
dostati - dočekati
dotmar - dosta
doživeti - doživjeti

F

f - u
faljeti - nedostajati

I

ido - idu
iskati - tražiti
itak - ipak
itati - bacati
iža - kuća, soba

J

jedvaj - jedva
jel - jer
jem - im
jeni - jedni
jev - ih

K

kadri - sposobni
kagda - jest
kaj? - što?
kam? - kuda?
kletvolog - psovolog
klucati - kljuvati
ko - tko
komešancija - pomutnja
komulator - akumulator
krecnoti - pomaknuti se

L

leže - lakše

M

malko - malo
mašerati - stupati
matorna - motorna
mostiček - mostić
morti - možda

N

nabrkati - nagovoriti
nadejati - nadati se
nafal - kao da
najborši - najbolji
najluteši - najjući
najnižeše - najniže
naopak - naopačke
naprav - naprijed
neje - nije
nikaj - ništa
nikak - nikako
neso - nisu
nuz - uz

O

obdelavati - obrađivati
očeš - hoćeš
odšarafiti - odvrnuti
okre - oko nečega
oladeti - ohladiti se
opasti - pasti
opčuvati - očuvati
oprčiti - prevrnuti
orej - orah
otel - hotel
otiti - otići
otpirati - otvarati
otpraviti - otpremiti

P

pametneše - pametnije
pasati - odgovarati
petljancija - petljanje
pezduš - smrdljivac
podeti - podmetnuti
pojti - poći
poldrug - jedan i po
pomeknoti - pomaknuti
pomisel - pomisao
posvaditi - posvađati
poterivati - potjerivati
povedati - reći
prectavljati - predstavljati
premenjba - promjena
preveč - previše
prerazmeti - razumjeti
pričeti - početi

prijeti - primiti
prišaraflijivati - pričvršćivati
maticu
prveše - prvo

R

rasvetljiti - rasvijetliti

S

sačega - svačega
sakaj - svašta
sakak - svakako
sakakvi - svakojaki
se - sve
sega - svega
selska - seoska
sem - svima
sikam - svakama
so - su
sporazmeti - sporazumjeti
spušćati - spuštati
središnješi - srednji
steklevina - staklo

Š

škrebčati - lupati
štel - htio
štirati - dičiti se

T

tem - tim
tuka - tu
turnističko - turističko

V

veruvati - vjerovati
videlo - dan
višestrankašenje - višestran-
načje
vleči - vući
vreč - već
vređivati - uređivati
vu - u
vugel - ugao

Z

zađnji - zadnji
zakaj? - zašto?
zamiseli - zamisao
zarad - zbog
zebrati - izabrati
zeti - uzeti
zrušiti - srušiti
zvaditi - izvaditi
zvuna - izvana

Mirjana MATIŠA

PRIČA O IZGUBLJENOJ PJESMI

Izgubila se pjesma!

Dobro, dobro ste čuli.
Izgubila mi se pjesma. Moja Cvrkutava pjesma.

A gdje da se traži pjesma?
Kako da se traži izgubljena pjesma?

Krenuh tako u Svijet da je nekako pronađem.

Prvo kuda mi je pošao put bila je Aleja povisilica. Krenem njom pa naiđem pri kraju Aleje na most. Čuveni Most snizilica. Pređoh Mostom preko razigrane i zvučne Rijeke akorda i eto me već do ulaza u nikad tužan Grad veselih pripjeva. Bez otpora otvorih vrata Grada. Violinskim ključem! I...

U zasjedi me tu dočekala Prva pauza. Toliko je bila ljuta na mene da mi nije htjela ništa otpjevati. Šutjela je i šutjela. Kako ona, Prva, tako i Druga i sve ostale. Mirisalo mi je na urotu: ni jedna da propjeva! Lutah tako dosadno dalje Svijetom...

Iza posljednjeg zavoja do kraja Svijeta ugledah svoju Pjesmu po prvi puta. Ali, pobježe mi i sakrije se šumu tvrdoglavih nota.

Šumska strahota!

Ne poželite nikad da susretnete tvrdoglave note!

I tako, ni jedna nota ne htjede mi reći koja je prva. Sve su bile prve, pa su sve onda bile druge, i na kraju su opet tvrdoglavo sve bile posljednje. Dobar postupak, dobar učinak jer:

PJESMU NE PRONAĐOH!

Stigoh tako i na sam kraj Svijeta. A na samom kraju Svijeta bijah i na samom kraju svojih pjesmotragateljskih snaga. Tek... moje Pjesme nema pa nema.

Tada je ugledah...

Opet se htjela izgubiti! Tako, posljednje od nje, ugledah - Visoki C, na kraju kolone. Mahnuo mi onako s visine, pa se onako visoko zaplete u crtovlje.

SAVRŠENO!

Ščepah Visoki C, ali crtovlje: NE-DA! Napelo se, iskrivilo i... popustilo. Počela sam pjesmu izvlačiti natraške, naopačke, TIKE-TIKE-TAČKE.

Tada se ponovo dobro pomučih dok je tako raščupanu i neurednu još jednom prepoznadoh i dovedem u red.

A ONA?!

Ponos i prijekor joj je izbijao iz svakog takta i iz svake riječi teksta... Da, bila je to ipak moja, SAMO MOJA PJESMA!

- Ne, nije!

- Kako? - upitah zgranuto.

- Tako, lijepo. Razmisli!!

- Baš mislim, mislim... Tha...?

Kad...

Sa sjevera, istoka, zapada, juga i svih sporednih i poluglavnih strana Svijeta odjekivala je moja... Ne, ne, ne... To zaista nije bila više samo moja Pjesma... Sada je to bila NAŠA Pjesma. Svi su je prepoznavali. Svi su je pjevali. Svi su je već znali. I... više se nije mogla izgubiti!

Šteta! Baš sada kad sam se tako dobro naučila kako se traži izgubljena pjesma.

- Ne tuguj, smisli nešto...

- Pssssst, pst!... Znam... znaaam, znam!

Moram napisati novu pjesmu! Neku veselu, nestašnu, znatiželjnu, pustolovnu. Pa da mi se ponovo izgubi i pobjegne u Svijet, pa da je ja opet traaaaži-i-i-im. Sad znam sve njihove smicalice, huljice i podvalice.

Da li znam?

Znam!

Ne, ne, ipak ne znam. Jer kako bih inače mogla izgubiti svoju pjesmu, a naći NAŠU pjesmu?! Hmmmmm??

Tako je to bilo! Sad moram ponovo pisati domaću zadaću. I, sad ću baš nacrtati, a malkice i napisati neku... neku moju novu, lukavu, domišljatu pjesmu, ha?... Da se Svijetom igramo skrivača...

Ja bih nju našla, ali...

Ali što bi se dogodilo da pjesma ne pronađe mene?

Ha, pa morala bi me naći! Sve moje pjesme imaju dobar sluh i odličan iz Muzičkog odgoja, odnosno vrlo preporučljivu opisnu ocjenu iz Muzičkog odgoja, i znam sigurno da ne bi dozvolila da postanem izgubljeno Muzičko siročče.

Da!

AUTORA TRAŽI NJEGOVA NAJLJEPŠA PJESMA!

osvanulo bi sigurno u novinama u rubrici "Izgubljeno-nađeno". A kad bih se ja pojavila u "Malom oglasniku", moja nestrpljiva pjesma sigurno bi već otišla. I bez Žil Verna, i bez mene na put oko Svijeta za 80 dana.

Što da radim 80 dana očekujući već napisanu pjesmu?

Nije baš red da tako ljenčarim!

Mogla bih dotle ponovo napisati nekuuu... neku brzonogu, lepršavu, poletnu pjesmu, a s ciljem na kraju Svijeta. S obiljem preskakanja crtovlja i nota...

- Stop!

- Krivo, krivo, krivo!

- Ispast će Kriva pjesma, a to nema smisla!

- Je l' te da nema smisla?!

- Ne, ne, ne. Moram teška srca i teških nota priznati: NE!

Nema smisla.

A nema smisla ni to što sam odmaštala od glavne teme. Vraćam se zato na izgubljene pjesme i...

ZALJUČAK:

Kao što nema smisla pisati pjesme bez nota, tako nema smisla ni pisati osobno svoje, izgubljive pjesme. Pjesme za vlastitu, trajnu upotrebu. Nemoguće!

Trebam odmah pisati NAŠE pjesme.

Tako se više neće moći izgubiti i ja ću u miru moći dalje pisati i crtati neizgubive pjesme koje će mi sve doći na proslave svih mojih budućih pjesmodana.

Literarne radove odabrali: Maja Gjerek Lovreković i Slavko Fijačko